

Селівончык М. (г. Брэст, БрДТУ)

ВОБРАЗ МАЦІ ЯК АСНОВА ДУХОЎНАГА СВЕТУ Я. ЯНІШЧЫЦ

Першае слова ў жыцці любога чалавека – гэта слова маці. Маці! Якое цудоўнае слова, зразумелае на ўсіх мовах свету. Як яно многа значыць для кожнага з нас! У ім пяшчотная ласка, любоў, надзея і боль за дзіця. Пазнаўшы сэнс слова маці, з дзяцінства людзі яго праносяць праз усё жыццё як вялікі скарб.

У кожнага з нас у любым узросце маці самы родны, блізкі, дарагі і любімы чалавек, за якога можна аддаць усё, што ёсць. Забываюць, здраджваюць сябры, а маці ніколі не пакіне, яна – наш лепшы сябар, з ёй можна пагаварыць на любую тэму. Маці заўсёды дапаможа ў цяжкай сітуацыі. Яна прымае нас такімі, якія мы ёсць, нягледзячы ні на што. А як добра мы сябе адчуваем, калі ёсць на свеце чалавек, які заўсёды верыць, абараняе, любіць цябе!

А каго мы больш за ўсё крыўдзім, ад чыіх няўдач і памылак сівеюць нашы матулі? Са слязамі крыўды на вачах яна маўчыць, а ў душы даруе ўсё. І ўсё ж такі, як сказаў адзін мудрэц, *«мы заўсёды будзем дзецьмі, пакуль жывыя нашы матулі»*.

Калі нам бывае блага і балюча, то да каго мы ідзем? Да самага блізкага чалавека – да маці. Так было ў маленстве, так ёсць цяпер, так будзе заўсёды. Усім, што мы ўмеем рабіць у жыцці, мы абавязаны сваёй матулі. Яна ахвяравала сабою. Гэта яна адкрыла перад намі прыгажосць жыцця.

Светлы вобраз маці ў сваёй творчасці не мінуў ні адзін знакаміты пісьменнік ці паэт. Як прыгожа, пранікнёна гаварыў Рыгор Барадулін пра Маці: *«Мама! Маці! Матуля! Мамачка! Слова гэта амаль на ўсіх мовах свету гучыць падобна, бо цэлы сусвет змяшчае, бо своеасаблівым паролем з'яўляецца – немаўлятка становіцца чалавекам»*.

І калі б была воля мая на тое – пачаў бы я азбуку менавіта з літары М: як усё на зямлі, усё ў нас пачынаецца з Маці. Усё ад маці, усё з-пад матчынага сэрца. І пакуль б'еца сэрца гэтае, жыве яно толькі клопатам і страхам за дзяцей: як яны, што з імі, ці светла ім?..

Свет матулі. Ён бясконцы, ён таямнічы сваёй прадоннай неабдымнасцю, ён з намі да апошняга ўздоху, наша свядомасць, наша радасць і туга, наша спадчына.

Цяло матчынай адданасці, цяло матчынай самаахвярнасці. Пакуль грэе яно сэрца дзяцей, датуль чалавек чалавекам будзе!»

Не змагла застацца абыхавай і Я. Янішчыц да тэмы мацярынства. Яна пісала шчыра, балюча, таленавіта. Пяшчотным сэрцам Яўгенія Янішчыц выпускала словы, яны разліталіся, напаўнялі прастору, як птушыныя спевы: пяшчотай і гармоніяй. Нібыта на крылах лясцела насустрач жыццю, захапляючыся ўсім, што яно падносіла як дарункі: каханнем і поспехам. Толькі крылы давалі магчымасць хоць колькі пратрымацца, калі сыпаліся ўдары лёсу – жаночыя і чалавечыя. Але бывае цяжар, які мацнейшы за сілу крылаў, і, калі ў нейкі момант хочацца проста адарвацца ад таго месца, ад той кропкі, дзе няма руху, і ўзяцца за паднябессе, гэты цяжар цягне ўніз. І крылатая душа рвецца на волю. Ляціць...

«Сонцам» духоўнага свету Я. Янішчыц з'яўляецца вобраз маці. Вельмі прачулыя, кранальныя і шчымыя вершы яна напісала пра роднага і душэўна блізкага чалавека: «*Мама Марыя*», «*Мама і птушка*», «*Мамчына сіла*», «*Дажджавая нітка лёсу мамы*», «*Што за восень доўгая...*», «*Песня*», «*Ты вучыла мяне сеяць жыта і лён*», «*Мама падрэзала косы*», «*Ля ложка хвораі маці*» і інш.

Марыю Андрэўну, маці паэткі, напаткаў у многім тыповы лёс палескай жанчыны-працаўніцы. Яна аддавала свае сілы сялянскай працы ў калгасе, цягнула ўласную гаспадарку, умела рабіць любую справу не горш за мужчын. З ранку да ночы яе крываў вір штодзённых клопатаў. Паэтка спагадала матчынай нялёгкай долі, яна імкнулася глыбока адчуць боль роднаснага сэрца: «... *Але мне свінцовай мукай // Аббіўся твой пакутны лёс*» [2, с. 49] («Ты косіш сена, возіш дровы»); «*Ты на ложку ляжыш, // А здаецца, што ў сонечным полі! // Мама! // Так ніколі твая не балела мне доля*» [3, с. 20] («Ля ложка хвораі маці»).

У вершах паэтка выказвае любоў і ўдзячнасць маці за чуласць, узаемаразуменне, трылогі і хваляванні, за навуку. Яе слова – самае пяшчотнае і гаючае, яе слых – самы чуйны:

Прыеду. Кветка чакання ў акне

Міргае-цвіце ў адзіноце.

А вершы баюся чытаць,

каб мяне

На глухой не злавіла ноце.

Мама – мая паэтэса (верш «Мама») [3, с. 79].

Ты вучыла мяне сеяць жыта і лён

І цяргліваўсці вечнай – уголас ня плакаць.

Апынуся калі сярод чорных варон, –

Я памру, ды ня буду па-іхняму каркаць (верш «Ты вучыла мяне сеяць жыта і лён») [4, с. 22].

Я. Янішчыц спачувае маці:

Як ад панядзелка – да нядзелі

Дні ў бясконцай працы навывлёт:

Ластаўкай нястомнае надзеі,

Горлінкай нязмераных клапот (верш «Мама і птушка») [5, с. 79].

А якім болей адгукаюцца ў сэрцы наступныя радкі:

Сталіся зімамі вёсны, –

Ані жаўронка ў палях.

Мама падрэзала косы –

Як укароціла шлях («Мама падрэзала косы») [6, с. 60].

Я. Янішчыц вырасла ў вясковай дыялектнай моўнай стыхіі. Адкуль у яе такі літаратурны густ? Хто быў яе настаўнікам? Адказы на гэтыя пытанні ёсць. Сапраўдным Жэніным настаўнікам была маці. Яна вытанчана бачыла і разумела жыццё, прыгажосць чалавечай душы і прыроды. І дачка ўсё гэта ўхапіла. Сённяшні лірычны герой сузірае, хоць і захапляецца. А герой Янішчыц працуе, жыве рэальным зямным жыццём. Яна не адрывала сябе ад жыцця, і гэтаму яе навучыла маці. І маці для яе заўсёды была самым строгім суддзёй.

Марыя Андрэўна гаварыла пра дачку: *«Каб жа яна не пісала тых вершаў, яна б лепш на зямлі пражыла...»*. Маці мудра ведала, што сапраўднае слова паэта аплачваецца лёсам: *«А жыць – пакуль баліць»...*

Вельмі мудра сказана, што пра маці можна гаварыць бясконца. Але трэба гаварыць больш слоў падзякі менавіта ёй. За падараванае жыццё, за дні, поўныя турбот, за чулую душу і добрае сэрца. Трэба берагчы, любіць і шанаваць сваіх матуль, каб кожны дзень сустракалі яны нас з ласкавай усмешкай на твары, бо пакуль жыве маці, мы адчуваем сябе маладымі.

Вершы Яўгеніі Янішчыц напоўнены жыццём і ўсімі тымі клопатамі і пачуццямі, якія яно дорыць. Яны напоўнены і тым болем, з якім сутыкаецца чалавек, і той надзеяй, якую знаходзіць кожны ў сабе самім, каб існаваць далей. Але ў таленавітых людзей ёсць прывілея – існаваць заўжды, нават тады, калі гэта немагчыма. Янішчыц жыве ў вершах.

Літаратура

1. Бельскі, А.І. Вывучэнне творчасці пісьменнікаў: класікі і сучаснікі ў школе / А.І. Бельскі. – Мн. : Аверсэв, 2005. – 352 с.
2. Янішчыц, Я. Пара любові і жалю: Кн. лірыкі. – Мн. : Маст. літ., 1983. – 223с.
3. Янішчыц, Я. У шуме жыгняга святла: Вершы, паэмы. – Мн. : Маст. літ., 1988. – 414 с.
4. Янішчыц, Я. Ясельда: Лірыка. – Мн. : Маст. літ., 1978. – 128 с.
5. Янішчыц, Я. Каліна зімы: Кн. лірыкі. – Мн. : Маст. літ., 1987. – 206 с.
6. Янішчыц, Я. На беразе пляча: Лірыка. – Мн. : Маст. літ., 1980. – 96 с.